

ЗА НЯКОИ ОСОБЕНОСТИ НА СУФИЙСКИЯ ИСЛЯМ В СЕВЕРОИЗТОЧНА БЪЛГАРИЯ (СУФИЙСКИ КУЛТОВИ СРЕДИЩА ВЪВ ВАРНЕНСКО, ДОБРИЧКО И БАЛЧИШКО)

Гергана Георгиева

Великотърновски университет „Св.св. Кирил и Методий”

Суфизмът е мистичното течение в ислямската религия. Той се отличава с особен мироглед, който допуска възможност за непосредствено общуване на човека с Бога посредством т.нар. „озарение”, „вътрешен опит”, „екстаз”.

Възникването на суфизма се датира през втората половина на 8 – началото на 9 век. В своето развитие той минава през няколко етапа, като изгражда сложна философска система. На тази база по-късно се създават отделни учения, водещи началото си от известни суфийски шейхове (учители). Всяко от тях има свой път за достигане до Бога, своя религиозна практика и най-вече вътрешна организация и йерархия. Шейхът притежава свещена сила, която му дава право да учи, наставлява и да показва правия път. Той е избран от Бога и обикновено след смъртта си става вали (светец). Валиите са посредници между Бог и земните хора. Те правят чудеса и измолват благоденствие за населението. Приемайки култа към светците за своя съставна част, суфизмът придобива широка популярност. Той става израз на народния ислям.

В настоящото изложение се представят суфийски култови средища в Североизточна България – Варненско, Добричко и Балчишко. Лудогорието, Герлово и Тозлука остават извън неговия обхват, поради наситеността си с къзълбашки средища. Само там, където е необходимо, се прави сравнение с текетата (дервишките обители) в Лудогорието, за да се подчертае връзката между култовите центрове във всички части на Североизточна България.

По-важните суфийски центрове, които се откриват в изследваните райони са:

1. Текето Мерсин Баба – между днешните варненски квартали Аксаково и Владиславово.
2. Караач теке – по пътя от град Варна към село Вьглен.
3. Вероятно суфийско светилище „Аязмата” на нос Галата, южно от Варна.
4. Вероятно суфийско светилище при вековен дъб при село Каменар, Варненско.
5. Вероятно суфийско светилище при днешното село Детелина, Варненско.
6. Вероятно суфийско светилище близо до днешния град Бебослав при река Баба вира.
7. Текето Ак Язълъ Баба до село Оброчище, Балчишко.
8. Текето Мустафа Баба при село Александрия, Добричко.
9. Светилището на Саръ Салтък на нос Калиакра, Добричко.

След проучването на информацията за тези суфийски светилища могат да се направят някои важни заключения.

Изборът на местата за текета в Североизточна България е във връзка с древния култ към дърветата и водата. В близост до тях се откриват следи от тракийски светилища, християнски манастири и църкви. Явно е, че в своята различност културно-религиозните модели имат сходни представи и критерии, които определят сходни цели. Реалната основа за образите на почитаните светци са дервишите – основатели на текета и селища, които след смъртта си се превръщат в покровители на околността. Вярата в тях е основана на близостта им с последователи и вярващи, като се набляга на индивидуалната, личната връзка при покровителстването. Легендите за местните

суфийски светци съществуват в рамките на местната народна традиция – най-разпространените чудеса са вододарителството, борбата с чудовища.

Суфийските предания в Североизточна България се опитват да свържат тукашните валии с известните водители на суфизма, за да засилят авторитета им. Създават легендарна верига на техния произход. А народът, за да обоснове вярата си, им приписва множество чудеса. Колкото суфизмът влияе върху народната традиция, толкова и тя въздейства върху него. В резултат на това суфизмът се претворява неусетно в едно особено ислямско религиозно течение – монотеистично, но изпълнено с много Божи пратеници, с много чудеса.